

ВАСИЛЬКІВ ВАЛЕНТИНА ІГОРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри цивільного процесу*

ДОКАЗУВАННЯ У СПРАВАХ ПРО ЗАХИСТ ЧЕСТІ ТА ГІДНОСТІ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

Кожну особу, як учасника суспільних відносин, характеризує певний набір якостей, притаманний лише їй, зокрема такі якості індивідуалізують учасників відносин. Зовнішня оцінка особи її оточенням, оцінка її ділових якостей та самооцінка, тобто честь та гідність, також важливі складові характеристики фізичної особи, а порушене право на повагу до честі та гідності фізичної особи підлягає захисту у судовому порядку.

Конституцією України гарантовано право громадян на судовий захист прав та свобод. Цивільний процесуальний кодекс України у ч. 1 ст. 4 передбачає право кожної особи звернутися до суду захистом своїх невизнаних, порушених або оспорюваних прав, свобод чи законних інтересів [1]. Наявність чинної досі Постанови Пленуму Верховного Суду України (далі – ПП ВСУ) № 1 від 27.02.2009 року «Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи», в якій надано судам актуальні й зараз роз'яснення, що повинні забезпечити правильне і однакове застосування судами законодавства, яке регулює захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи, й досі свідчить про ефективність судової форми захисту права на повагу честі та гідності фізичної особи.

Аналізуючи судову практику, варто зазначити, що основними проблемними питаннями, які можуть і виникають у процесі захисту права на повагу честі та гідності фізичної особи і пов'язані з процесом доказування, що в подальшому унеможливило захист свого порушеного права, є такі: неправильне визначення позивачами належного відповідача; помилкове визначення інформації як такої, що була поширена; відсутність у джерелі поширення недостовірної інформації; відсутність відомостей про відповідача; захист порушеного права неналежним позивачем; неправильне обрання способу захисту порушеного немайнового права; сприймання позивачами оціночних суджень за факти та інші проблеми.

Звісно, зазначені вище проблеми загострюються у зв'язку з розвитком технологій та розширенням, безконтрольністю інформаційного простору, який є майданчиком розміщення та поширення інформації, що принижує честь та гідність фізичної особи, в тому числі. Відповідно до положень ПП ВСУ «Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи» судам надано до уваги юридичний склад правопорушення, наявність якого може бути підставою для задоволення позову, проте не вдаючись до переліку сукупності фактів, зазначених у Постанові та роз'яснення змісту кожного, варто зазначити, що в абз. 2 п. 15 ПП ВСУ

№ 1 від 27.02.2009 року визначено, що саме варто розуміти під «поширенням» інформації. Опираючись на таке визначення, з урахуванням сплину часу від прийняття даної постанови та з розвитком технологічних, комунікаційних можливостей учасників суспільних відносиннаразі, варто зазначити якісно новий характер поняття поширення інформації та визначити, що таким є: опублікування інформації у засобах масової інформації (періодичних друкованих виданнях: газетах, журналах, бюлетенях, альманахах та ін. або шляхом трансляції по радіо, телебаченню, розміщенню в Інтернеті) [2]. Крім цього, варто додати, що таке поширення можливе в соціальних мережах та месенджерах, які не потребують постійного інтернет-підключення, в тому числі в мережі грального та іншого розважального контенту.

Однією з проблем, вирішенням якої іноді нехтують позивачі, є визначення власника веб-сайту, на якому відбулося поширення недостовірної інформації. Найпростіше встановити власників веб-сайтів із адресами домену другого рівня при використанні домену верхнього рівня .UA, кількість доменів верхнього рівня вичерпна та встановлюється рішенням ICANN. Порядок надання адрес домену другого рівня у мережі Інтернет із використанням домену верхнього рівня .UAздійснюється на підставі Правил домену ТОВ «Хостмайстер». Для реєстрації домену в зоні .UA потрібна обов'язкова наявність свідоцтва України на знак для товарів і послуг. Дана інформація є відкритою і доступна в мережі Інтернет на сайті Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. Таку інформацію можливо отримати шляхом направлення адвокатського запиту до українських реєстраторів доменних імен, найбільшими із яких є ТОВ «Інтернет Інвест», яке акредитоване ICANN як реєстратор. У випадку відмови українським реєстратором у доступі до цієї інформації, таку інформацію можливо витребувати судом за відповідним клопотанням [3].

Якщо інформацію було поширено на веб-сайтах без використання домену верхнього рівня .UA, необхідно звертатись із запитом до відповідних національних реєстраторів доменних імен або ж безпосередньо до ICANN для встановлення особи реєстранта домену. Інформацію можна отримати через сервіс WHOIS, який є джерелом публічної інформації про доменні імена. Також у судовій практиці існують випадки, коли судді вирішення питання прийняття позовної заяви до провадження, надав позивачу строк 10 днів з дня вручення зазначеної ухвали для усунення недоліків, а саме: подати до суду довідку Консорціуму «Український центр підтримки номерів і адрес» з відомостями про власника веб-сайту (або неможливість його встановлення) або надати до суду обґрунтовану заяву чому отримання цієї довідки не є можливим [4]. Проблеми зі збором доказів у справах про захист честі та гідності фізичної особи також можуть бути пов'язані з ризиком видалення інформації, що розміщено в Інтернеті. Так, однією з можливостей зафіксувати факт поширення інформації в Інтернеті можливо шляхом збереження на електронному носії копії інтернет сторінки, зробити фото сторінки (скріншот). Також вважаємо, що у таких справах можливо залучати свідків, які бачили дану інформацію та можуть підтвердити

факт її поширення. Вважаємо, що електронна копія сторінки, її скріншот, де відсутня інформації від першоджерела, проте зафіксовано факт «перепоширення» такої інформації на сторінці іншої особи, яка нею поділилася (з урахуванням особливостей мереж та їхніх функцій «поділитися», «перейняти») також можуть підтверджувати факт поширення недостовірної інформації у сукупності зі скріншотом видаленої інформації або з показаннями свідків.

З урахуванням особливостей соціальних мереж та способом поширення в них інформації шляхом можливості запозичення («перепоширення» від джерела, автора інформації) відповідного допису на сторінку будь-яких інших осіб, доцільно визначити можливість таких осіб, які не є авторами недостовірної інформації, а поширювачами (які поділились («перепоширили») нею) бути відповідачами. Так, відповідно до п. 9 ПП ВСУ № 1 від 27.02.2009 року відповідачами у справі про захист гідності, честі чи ділової репутації є фізична або юридична особа, яка поширила недостовірну інформацію, а також автор цієї інформації. Звісно, підтримуючи вірну позицію, висловлену у даній Постанові, разом з цим варто наголосити на складність залучення даних осіб в якості відповідачів, оскільки складнішим від надання суду доказів на підтвердження факту розміщення недостовірної інформації та її поширення, є надання доказів, що підтверджують факт запозичення її для необмеженого доступу, «перепоширення» від джерела інформації іншими особами, які не є джерелом такої інформації та її автором. Проте, не зважаючи на такі складнощі, вважаємо, що залучення цих осіб до відповідальності забезпечило б повний, належний захист порушеного права на повагу честі та гідності фізичної особи, а також призвело б до дисциплінованості, урегульованості інформаційного простору, соціальних мереж, індивідуалізації їхніх учасників та зникненню відчуття безкарності за вчинювані дії у віртуальному світі, також посприяло у виникненні критичного ставлення до розміщеної в мережі інформації.

Список використаної літератури:

1. Цивільний процесуальний кодекс України. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>
2. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи». Електронний ресурс. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_001700-09
3. Порушення честі та гідності в мережі Інтернет: як встановити власника веб-сайту. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://blog.liga.net/user/asert/article/32118>
4. Відомості Єдиного державного реєстру судових рішень. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88179355>

Ключові слова: захист честі та гідності, власник веб-сайту, недостовірна інформація.

Ключевые слова: защита чести и достоинства, собственник веб-сайта, недостоверная информация.

Key words: protection of honor and dignity, the owner of the website, false information.